

Ar kvailiečiai būtina kvaili?

Visuomenėje visada yra žmonių, kuriuos kiti laiko menkesniais už save. Tai dažniausiai būna vargšai, benamiai, ligoniai, neįgalieji arba tie, kurių skleidžiamos idėjos, mintys atrodo visiškai kvailos ir niekam netinkamos – kvailiečiai. Vis dėlto tai nereiškia, kad jie yra kvaili. Priešingai – tai yra netgi labai protingi žmonės, nes jie įgyja teisę kalbėti, rašyti apie tai, ką nori. Jie yra laisvi nuo visuomenės bei valdžios spaudimo.

Apsimetimas kvailiu padeda išvengti bausmės. Kai žmogus girdi lyg ir visiškai kvailai, juokingai skambančius pasisakymus, jis nekreipia į juos dėmesio. Nesigilina į jų prasmę. Pavyzdžiui, sovietmečiu vienas iš lengviausių būdų išvengti kalėjimo arba dar baisesnės bausmės buvo apsimesti kvailiu, idiotu. Taip buvo galima parodyti, kad žmogus nesupranta, apie ką kalba ar rašo, yra toks, kuris nekelia grėsmės. Šia gudrybe pasinaudojo žymus dvidešimto amžiaus antros pusės poetas Marcelijus Martinaitis, išleidęs eilėraščių rinktinę „Sugrįžimas“ bei daug kitos poezijos. Šio autoriaus eilėraščiai dabartiniais laikais yra gerai žinomi, dažnai* skaitomi vaikams kaip linksni, paprasti eilėraščiukai. „Kukučio baladės“ yra eilėraščių rinkinys, labiausiai žinomas savo paprastumu, netgi, atrodytų, beprasmiškumu. Vis dėlto šiuose eilėraščiuose kuo puikiausiai atspindima sovietinė realybė, žmonių abejingumas ir kiti visuomenei svarbūs ir aktualūs dalykai. Eilėraščių vaikiškumas leido M. Martinaičiui išvengti sovietų valdžios bausmės už jų turinį, pasakojantį, kad reikia nieko nematyti, negirdėti, kas gali būti laikoma aliuzija į sovietų siekį priversti visuomenę nematyti santvarkos ydų. Taigi „kvailumas“ žmogui yra naudingas siekiant apsisaugoti.

Kvailio, kartais dar vadinamo juokdariu, žodžiuose ir veiksniuose randama daug gyvenimo išminties. Senais laikais, viduramžiais, beveik kiekvieno karaliaus dvaras turėdavo juokdarį – tą, kuris linksmindavo karalių ir jo svečius įvairiomis progomis. Tai būdavo žmogus, kurį visi laikė kvailiu, nesugebančiu nieko kito, tik linksminti žmones. Iš jo būdavo šaipomasi, nes žmonės nesuvokė, kad gebėjimas prajuokinti kitą reikalauja aukšto intelekto, plataus kultūrinio išsilavinimo, aplinkybių vertinimo sugebėjimų, apskrumo, mokėjimo iš karto, vos pamačius, perprasti žmogų ir žinoti, kas jį pralinksmintų. Ir šiais laikais yra „juokdarių“. Tai yra komikai, dalies pramoginių televizijos laidų vedėjai, netgi politikai iš dalies priklauso šiai kategorijai. Pavyzdžiui, viena žinomiausių Lietuvos televizijos laidų „Dviračio žinios“, kurios ilgametis vedėjas V. Širinskas* neseniai iškeliavo anapilin, su didele ironijos doze pristato Lietuvai aktualiausias naujienas. Tiems, kurie ironijos nesupranta, tai atrodo kaip tiesiog juokingas šou. Vis dėlto, pasigilinę į laidos vedėjų žodžius, suprantame apsakomų įvykių reikšmingumą, arba atvirkščiai – absurdiškumą. Tai yra juokdario, kvailio, pranašumas – gebėjimas kalbėti apie rimčiausius dalykus kaip apie juoką keliančius ir prasmės neturinčius, o banalybes, visiškus niekniekius paversti svarbiausiais. Tokioje kalboje galima rasti daug išminties, nes dažniausiai ji būna persmelkta ironijos, kuri perteikia kalbėtojo požiūrį į apsakomus įvykius ir padeda žmonėms geriau suprasti padėtį ir susidaryti savo nuomonę. Būtent tai ir įrodo, kad juokdario, šiuo atveju – komiko, žodžiuose yra daug išminties.

Jeigu žmogus visuomenės yra laikomas kvailiu, tai dar nereiškia, kad jis yra kvailas. Tai gali būti apsimestinis kvailumas siekiant apsisaugoti nuo bausmės, nuo neigiamo vertinimo, gyvenimo žiaurumo ir daugybės kitų dalykų. Vadinamieji kvailiečiai dažniausiai būna labai protingi žmonės, kalbantys ironiškai arba pernelyg supaprastintai, todėl daugelis nesupranta jų minčių svarbos. Ši įžvalga turėtų būti paskata visiems įsiklausyti į kvailai skambančias idėjas, žodžius ir pasistengti juose rasti prasmę.

*Nedidelis netikslumas